

Põllumajandusloomade märgistamine 2014

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Sisukord

1. Kõrvamärgid ja EID-märkide lugejad	3
 Veiste kõrvamärgid	3
 Lammaste ja kitsede kõrvamärgid	4
 Sigade kõrvamärgid	6
 Elektrooniliste kõrvamärkide lugejad	7
2. Põllumajandusloomade märgistamine	7
 Veiste märgistamine	7
 Lammaste ja kitsede märgistamine	11
 Sigade märgistamine	13
 Hobuslaste (hobused, eeslid, sebrad ja nende ristandid) identifitseerimine ja registreerimine	15
3. Põllumajandusloomade arvestuse pidamine	16
Andmete esitamine põllumajandusloomade registrisse	16
E-PRIA	17
JKK programmid Vissuke ja Liisu	18
4. Mida teha, kui kõrvamärk puruneb, kaob või ei ole loetav	18
5. Kõrvamärkide kättesaamine	19
6. Kuidas vähendada kõrvamärkide kõrvast kadumist	21
7. Kõrvamärkide hävitamine	21
Põllumajandusloomade identifitseerimisega seotud organisatsioonid	23

Vastavalt loomatauditõrje seadusele peavad põllumajandusloomad olema identifitseeritud. Selleks nad märgistatakse ning registreeritakse riiklikus põllumajandusloomade registris. Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liigid on veised, lambad, kitsed, sead ja hobuslased. Veiste, lammaste, kitsede ja sigade identifitseerimisvahendeid müüb Jõudluskontrolli Keskus (JKK); põllumajandusloomade registrit peab Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (PRIA); järelevalvet teostab Veterinaar- ja Toiduamet.

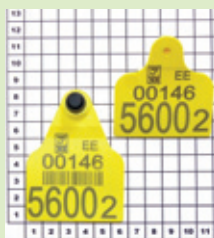
1. Kõrvamärgid ja EID-märkide lugejad

VEISTE KÕRVAMÄRGID

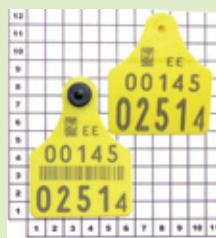
1. Veise plastkõrvamärk – veise kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast: nupuga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-kood "EE" ning 10-kohaline looma registrinumber. Lisaks on kõrvamärgil sama informatsiooni kandev ribakood.

Allflex Ultra

Datamars

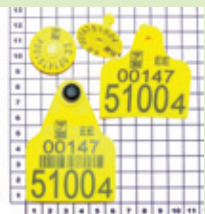

Allflex Ultra suured

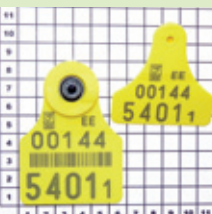
2. Veise elektrooniline kõrvamärk ehk EID-märk koosneb kahest osast: nupuga osast, milles on kiip ning teravikuga osast. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ja kümnekohtaline veise registrinumber. Registrinumber on salvestatud ka kiibile. Seega on veist võimalik identifitseerida nii spetsiaalset lugejat kasutades kui visuaalselt. EID-märke on kahesuguseid – väikesed nõbikujulised ja suured. Suured EID-märgid sarnanevad väliselt plastmärkidele, kuid märgi ülaosas on ka kiip. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Veiste elektrooniliste kõrvamärkide puhul on kasutatud HDX tehnoloogiat.

Allflex Ultra tavaline ja elektrooniline

Datamars tavaline ja elektrooniline

Allflex Ultra, tavaline ja suur elektrooniline

Allflex elektrooniline lisa/asendusmärk

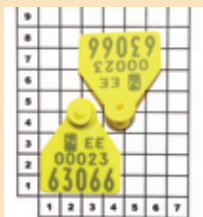
3. Korduvkasutatav EID-märk – kõrvamärk on roosat värvi ning koosneb auguga osast ja teravikuga osast. Auguga osa on veidi paksem ning selle sees on kiip, millele on salvestatud tootja kood ja kiibi number. Kood ja kiibi number on auguga osale ka trükitud. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785, korduvkasutatavate EID-märkide puhul on kasutatud HDX tehnoloogiat. Korduvkasutatavaid EID-märke ei kasutata loomade ametlikuks identifitseerimiseks.

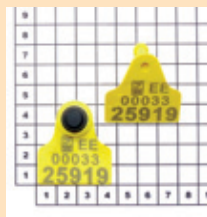
Allflex korduvkasutusega elektrooniline

LAMMASTE JA KITSEDE KÕRVAMÄRGID

1. Lamba plastkõrvamärk – lamba kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast – nupuga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline lamba registrinumber.

Allflex

Datamars

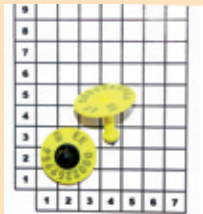
2. Lamba elektrooniline kõrvamärk – elektrooniline kõrvamärk on kollast värvi ja nõõbikujuline. Kõrvamärk koosneb kahest osast: nupuga osast, milles on kiip ning teravikuga osast. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ja kümnekohaline lamba registrinumber. Registrinumber on salvestatud ka kiibile. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Lamba elektroonilise kõrvamärgi puhul on kasutatud FDX tehnoloogiat.

Allflex tavaline ja elektrooniline

Datamars tavaline ja elektrooniline

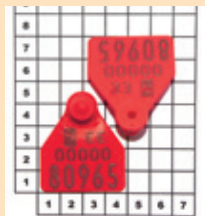
Allflex elektrooniline lisa/asendusmärk

3. Minilamba kõrvamärk – minilamba kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi ning pikliku kujuga. Kõrvamärk koosneb kahest osast – auguga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline lamba registrinumber.

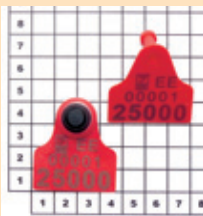

Allflex väikesed
(minilammastele)

4. Kitse plastkõrvamärk – kitse kõrvamärk on plastikust ja punast värvi. Kõrvamärk koosneb kahest osast – nupuga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline kitse registrinumber.

Allflex

Datamars

5. Kitse elektrooniline kõrvamärk – elektrooniline kõrvamärk on punast värvi ja nõõbikujuline. Kõrvamärk koosneb kahest osast: nupuga osast, milles on kiip ning teravikuga osast. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ja kümnekohaline kitse registrinumber. Registrinumber on salvestatud ka kiibile. Kõrvamärgid vastavad ISO standarditele 11784 ja 11785. Kitse elektroonilise kõrvamärgi puhul on kasutatud FDX tehnoloogiat.

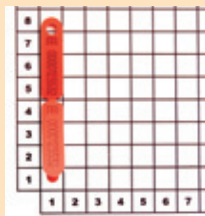

Allflex tavaline ja
elektrooniline

Allflex elektrooniline
lisa/asendusmärk

6. Minikitse kõrvamärk – minikitse kõrvamärk on plastikust ja punast värvi ning pikliku kujuga. Kõrvamärk koosneb kahest osast – auguga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgi mõlemale osale on trükitud Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline kitse registrinumber.

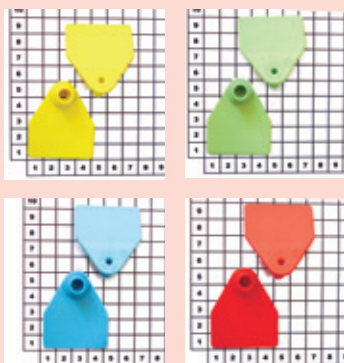
Allflex väikesed
(minikitsede)

SIGADE KÕRVAMÄRGID

Sigade märgistamiseks mõeldud plastikust kõrvamärkide suurusele, kujule ja värvusele ei ole seadustest tulenevaid ettekirjutusi. JKKst on võimalik osta kollast, sinist, punast ja rohelist värvi kõrvamärke täiskasvanud sigade ja pörsaste märgistamiseks.

Kasutamisetstarbe järgi eristatakse:

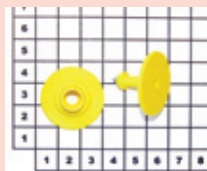
1. Täiskasvanud sea kõrvamärk – sea kõrvamärk on plastikust ja koosneb kahest osast – auguga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgile on võimalik selleks ette nähtud pliatsiga kirjutada sea registrinumbr.

Allflex

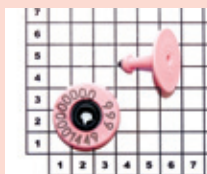

2. Pörsa kõrvamärk – pörsa kõrvamärk on plastikust, nõobikujuline ja koosneb kahest osast – auguga osa ning teravikuga osa. Kõrvamärgile on võimalik selleks ette nähtud pliatsiga kirjutada ehitise number, kus siga sündis.

Allflex, nn nõöp

3. Täiskasvanud sea korduvkasutatav EID-märk – kõrvamärgid on roosat värvi ning koosnevad auguga osast ja teravikuga osast. Auguga osa on veidi paksem ning selle sees on kiip, milles kasutatakse HDX-tehnoloogiat ja mis vastab ISO standarditele 11784 ja 11785. Korduvkasutatavaid EID-märke saab kasutada mitmekordselt – kui loom läheb karjast välja, lõigatakse EID-märk kõrvast ning paigaldatakse uuele loomale, paigaldades asendatakse teravikuga osa uuega.

Allflex korduvkasutusega elektrooniline

ELEKTROONILISTE KÕRVAMÄRKIDE LUGEJAD

EID-märkide lugemiseks sobivad kõik seadmed, mis loevad ISO standarditele 11784 ja 11785 vastavaid HDX ja FDX kõrvamärke. JKK pakub EID-märkide lugemiseks järgmisi seadmeid:

1. Datamarsi lugeja GES3S – komplektis on lugeja, *bluetooth*-ühenduse valmidus ja akulaadija. Lugejale on võimalik juurde osta lisaantenn, mis võimaldab kõrvamärki lugeda loomast veidi kaugemal seistes. Lisaks EID-märkide lugemisele võimaldab see seade ka sündmuste registreerimist.
2. Datamarsi lugeja Bluestick Reader – komplektis on lugeja, *bluetooth*-ühenduse valmidus ja akulaadija.

2. Põllumajandusloomade märgistamine

VEISTE MÄRGISTAMINE

Veis märgistatakse 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast. Kui loom viiakse ühest karjast teise või tapamajja varem, tuleb ta enne karjast väljaviimist märgistada. Kõrvamärgid kinnitatakse selleks ette nähtud märgistamistangidega looma mõlemasse kõrva. **Vajalik on kasutada vastavatele märkidele sobivaid märgistamistange (vt tabel lk 22).** Kõrvamärgid kinnitatakse kõrva nii, et märgi nupuga osa jääb looma kõrva siseküljele ning teravikuga osa kõrva välisküljele.

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud veisel säilitatakse päritoluriigi registrinumber ja loom kantakse Eestis registrisse sama registrinumbriga, mis tal on kõrvamärgil või veisepassis. Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse veis Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad kõrvamärgi numbrid (Eesti registrinumber ning eelmine number, mis oli kõrvamärgil looma Eestisse toomisel).

Märgistamisvõimalused:

1. Veis märgistatakse sünnijärgselt kahe, sama registreerimisnumbrit kandva plastkõrvamärgiga.
2. Veis märgistatakse sünnijärgselt sama registreerimisnumbrit kandva plastkõrvamärgiga ja EID-märgiga. EID-märk kinnitatakse veise vasakusse kõrva.
3. Kahte plastkõrvamärki kandev loom märgistatakse ka EID-märgiga. EID-märk kinnitatakse veise vasakusse kõrva.

Enne 1. oktoobrit 2000 märgistatud veistel võib olla ka üks kõrvamärk, kui sellel on ISO-koodi tähis EST.

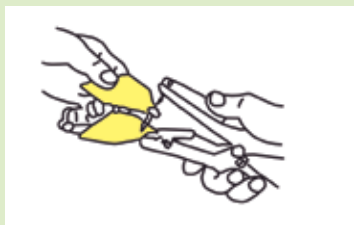
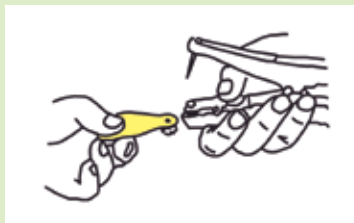
Veiste märgistamine plastmärkidega

Kõrvamärgi õige koht on kõrva keskel kõõluste vahel.

Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele järgmiselt:

Kõrvamärgi nupuga osa asetatakse klambri alla

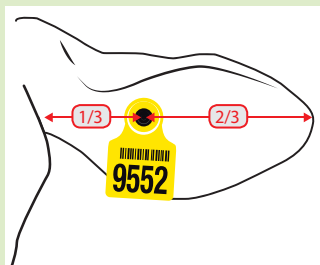
ja teravikuga osa surutakse lõpuni nõelale. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et veenduda, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti.

Seejärel on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse lahusesse. Kõrvamärk tuleb kinnitada täpselt kahe veeni vahele. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Pärast kõrvamärgi kinnitamist on soovitatav esimest ja tagumist osa pöörata üksteise suhtes esmalt veerand pööret vasakule, seejärel veerand pööret paremale. Selline tegevus aitab kaasa haava kiirele paranemisele. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

Veiste märgistamine elektrooniliste kõrvamärkidega

Vasikate sünnijärgsel märgistamisel kinnitatakse looma paremasse kõrva plastkõrvamärk ning vasakusse kõrva EID-märk. Elektroonilise kõrvamärgi nupuga pool peab paiknema kõrva siseküljel. Võrreldes tavapärase kõrvamärgiga peab elektrooniline kõrvamärk olema kinnitatud rohkem kõrva peapoolsele osale – kõrva pikitelje ning 1. ja 2. kolmandiku vahelise mõttelise joone ristumiskohta. Kuna see kõrva osa, kuhu EID-märk kinnitatakse, on paksem, siis on EID-märgi kinnitamine füüsiliselt raskem kui tavalise kõrvamärgi puhul.

EID-märgiga on võimalik märgistada ka juba tavapäraste kõrvamärkidega märgistatud veiseid. Sellisel puhul kinnitatakse EID-märk lisamärgisena tavapärase kõrvamärgi kõrvale looma vasakusse kõrva. Lisamärgisena võib kasutada looma registrinumbrit kandvat EID-märki (tellimine www.jkkeskus.ee/etags_order/elkm.php) või korduvkasutatavat EID-märki. Korduvkasutatavaid EID-märke (värvuselt roosad) saab kasutada mitmekordselt – kui loom läheb karjast välja, lõigatakse EID-märk kõrvast ning paigaldatakse uuele loomale. Teisele loomale paigaldades asendatakse teravikuga osa uuega.

Elektrooniliste kõrvamärkide kinnitamine

Enne elektroonilise kõrvamärgi kinnitamist tangide vahele tuleb Allflexi punaste, roheliste ja Datamarsi tangide kasutamisel eemaldada metallklambri all paiknev plastikust alus. Märgi nupuga osa kinnitatakse vedruga metallklambri alla. Märgi teravikuga osa surutakse lõpuni nõelale ja tangid vajutatakse kergelt kokku, et veenduda, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti. Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

LAMMASTE JA KITSEDE MÄRGISTAMINE

Lammas/kits tuleb märgistada kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast. Varem tuleb loom märgistada juhul, kui ta viiakse enne kuue kuu vanuseks saamist karjast välja (elusmüük, tapamaja). Märgistamata looma ei tohi karjast välja viia. Varasem märgistamine on kindlasti otstarbekas ka tõukarjades ning farmides, kus lambaid peetakse tõuloomadena turustamise eesmärgil ning kus on oluline loomade põlvnemisandmete jälgitavus.

09.07.2005 ja varem sündinud lammastel ja kitsedel on märk ainult paremas kõrvas, 10.07.2005 ja hiljem sündinud lambad ja kitsed peavad olema märgistatud kahe identifitseerimisvahendiga, millest üks on kindlasti kõrvamärk, teise vahendina võib kasutada teist kõrvamärki, tätoveeringut või elektroonilist transpondrit. Kitsede märgistamisel on teise vahendina lubatud kasutada ka sõrgatsile kinnitatavat tähist. Mõlemal identifitseerimisvahendil olevad registrinumbrid peavad olema identsed. Teise Euroopa Liidu liikmesriiki viidavad lambad ja kitsed peavad kandma teise identifitseerimisvahendina elektroonilist transpondrit sisaldavat identifikaatorit (EID-märki).

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud lambal ja kitsel säilitatakse päritoluriigi registrinumber ja loom kantakse Eestis registrisse sama registrinumbriga, mis tal on kõrvamärgil. Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse lammas ja kits Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad numbrid (Eesti registrinumber ning eelmine number, mis oli kõrvamärgil looma Eestisse toomisel).

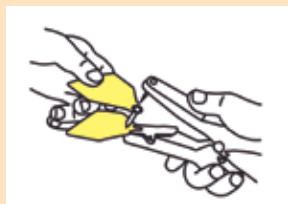
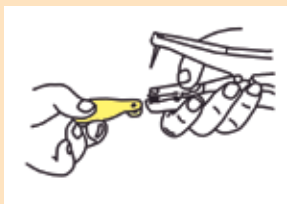
Märgistamisvõimalused:

1. Lammas ja kits märgistatakse sünnijärgselt kahe, sama registreerimisnumbrit kandva plastkõrvamärgiga.
2. Lammas ja kits märgistatakse sünnijärgselt sama registreerimisnumbrit kandva plastkõrvamärgiga ja EID-märgiga. EID-märk kinnitatakse lamba/kitse vasakusse kõrva.
4. Kahte plastkõrvamärki kandev loom märgistatakse ka EID-märgiga. EID-märk kinnitatakse lamba/kitse vasakusse kõrva.
5. Lammas ja kits märgistatakse sünnijärgselt ühe plastkõrvamärgiga, mis on kinnitatud paremasse kõrva. Vasakusse kõrva on looma registrinumber tätoveeritud.

Lammaste ja kitsede märgistamine plastkõrvamärkidega

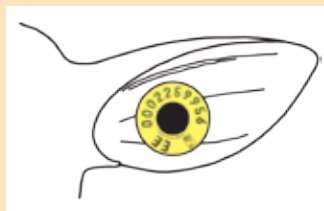
Vajalik on kasutada vastavatele märkidele mõeldud märgistamistange (vt tabel lk 22). Kõrvamärgi õige koht on kõrva keskel kõõluste vahel.

Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele järgmiselt: kõrvamärgi nupuga osa asetatakse klambri alla ja teravikuga osa surutakse lõpuni nõelale. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et veenduda, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti.

Seejärel on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse lahusesse. Kõrvamärk tuleb kinnitada täpselt kahe veeni vahele. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Pärast kõrvamärgi kinnitamist on soovitatav esimest ja tagumist poolt pöörata üksteise suhtes esmalt veerand pööret vasakule, seejärel veerand pööret paremale. Selline tegevus aitab kaasa haava kiirele paranemisele. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

Lammaste märgistamine elektrooniliste kõrvamärkidega

Lamba EID-märk kinnitatakse peapoolsele esimesele neljandikule kahe kõhreriba vahele. Kõrvamärgi nupuga pool peab paiknema kõrva siseküljel.

Kõrvamärgi osad asetatakse märgistamistangide vahele järgmiselt: märgi nupuga osa kinnitatakse vedruga metallklambri alla ja teravikuga osa surutakse lõpuni nõelale. Tangid vajutatakse kergelt kokku, et veenduda, kas nõel ja ava paiknevad kohakuti.

Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Märgistamisel vajutatakse tangid kokku ühe kindla ja kiire liigutusega nii, et kõrvamärk on täielikult lukustunud. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

SIGADE MÄRGISTAMINE

Sea märgistamise eest vastutab loomapidaja. Märgistamata siga ei tohi karjast välja viia ja seda reguleeritakse Eesti Vabariigis kehtivate seadustega ja VTA poolt tunnustatud aretusprogrammist tulenevate nõuetega.

Sigade märgistamine elusloomadena liikumise korral ühest ehitisest ehk loomakasvatushoonest teise

Siga, sõltumata tema vanusest ja kasutusest, märgistatakse tätoveeringuga või plastikust kõrvamärgiga, mis võimaldab kindlaks teha selle ehitise registreerimise numbrit, kus siga sündis. Kui siga on liikunud korduvalt, peab märgistus võimaldama kindlaks teha kõik ehitised, kus siga on elu jooksul olnud. Ehitise numbrit loomakasvatushoonele väljastab PRIA. Kõrvamärk kinnitatakse või tätoveering tehakse sea vasakusse kõrva. Kasutada võib põrsa märgistamiseks mõeldud nõõbikujulisi plastikust kõrvamärke. Tätoveeringuid tehakse sea kõrva tätoveerimistangide, tätoveerimisnumbrit ja tätoveerimis pasta abil.

Sigade märgistamine tapamajja saatmisel

Tapamajja saadetavale seale lüüakse nõihaamriga vahetult enne veovahendile laadimist kintsu piirkonda selle ehitise registreerimise number, kust siga tapamajja veetakse. Kui sead (v.a põrsatootmise eesmärgil peetavad emised ja kuldid) liiguvad ehitisest, kus nad sündisid, tapamajja, ei ole vaja neid plastikust kõrvamärgi või tätoveeringuga individuaalselt märgistada.

Emiste ja kultide märgistamine

Emiste ja kultide märgistamist reguleerib põllumajandusloomade aretuse seadus ja Eesti Tõusigade Aretusühistu aretusprogramm. Põrsatootmise eesmärgil peetavaid emiseid ja kulte märgistatakse täiskasvanud sea kõrvamärgiga, millele kirjutatakse selleks ettenähtud pliiatsiga sea registrinumber. Registrinumber on sea unikaalne number kogu Eestis ja see koosneb sea sünniehitise registreerimise numbrist, sea individuaal-

numbrist ning sea sünniaasta kahest viimasest numbrist, nt 223-3612-13, kus 223 on sea sünniehitise number, 3612 sea individuaalnumber ja 13 sea sünniaasta kaks viimast numbrit. Individuaalnumber on karjasiseselt kordumatu number, mille annab seale loomapidaja. Plastikust kõrvamärk, millele on eelnevalt kirjutatud sea registrinumber, kinnitatakse emise või kuldi vasakusse kõrva.

Põrsaste märgistamine pesakonnanumbriga

Põrsad, kellest kasvatatakse karja täiendust, märgistatakse pesakonnanumbriga (tätoveeringu, salkimise või kõrvamärgi abil) esimese ööpäeva jooksul looma sündimisest. Pesakonnanumbri alusel kontrollitakse sea põlvnemise õigsust.

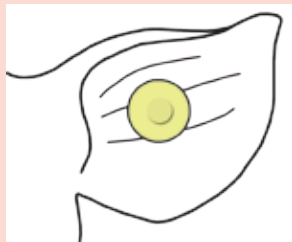
Sigade märgistamine EID-märgiga

Korduvkasutatavaid EID-märke kasutatakse emiste märgistamiseks farmides, kus on kasutusel sigade individuaalse ja kontrollitud söötmise tehnoloogia. Elektroonilise kõrvamärgi nupuga pool peab paiknema kõrva siseküljel. Korduvkasutatavaid EID-märke saab kasutada mitmekordselt – kui loom läheb karjast välja, lõigatakse EID-märk kõrvast ning paigaldatakse uuele loomale. Teisele loomale paigaldades asendatakse teravikuga osa uuega.

Kõrvamärkide kinnitamine

Kõrvamärk kinnitatakse kõrva keskele või kõrva paksemale osale. Kõrvamärgi teravikuga osa peab paiknema kõrva välisküljel ja nupuga/auguga osa kõrva siseküljel. Kõrvamärkide kadu on väiksem, kui vahe märgi ja kõrva vahel ei ületa 1–2 mm.

Kõrvamärgi auguga osa kinnitatakse vedruga metallklambri alla. Märgi teravikuga osa surutakse lõpuni nõelale ja vajutatakse tangid kergelt kokku, et veenduda, kas märgipooled paiknevad kohakuti. Enne iga looma märgistamist on soovitatav kasta tangid koos märgiga antiseptilisse või desinfitseerivasse lahusesse. Märgistatud looma ja haava seisundit tuleks jälgida mõne päeva jooksul pärast märgistamist ning vajadusel haava desinfitseerida.

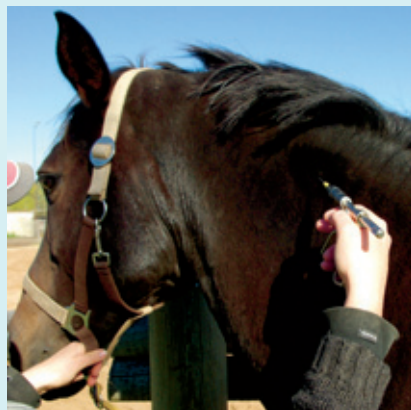
HOBUSLASTE (HOBUSED, EESLID, SEBRAD JA NENDE RISTANDID) IDENTIFITSEERIMINE JA REGISTREERIMINE

Hobuslasi identifitseerib ja registreerib nendega tegelev aretusühing.

Alates 1. juulist 2009 sündinud varsad tuleb märgistada lihasesse paigaldatava elektroonilise identifitseerimisvahendiga (transponder ehk kiip), mis vastab standarditele ISO 11784 ja ISO 11785.

Identifitseerimise ja registreerimise süsteemi aluseks on looma identifitseerimisdokument – hobuslase pass. Pass väljastatakse 6 kuu jooksul alates hobuslase sünnist või enne sünniaasta 31. detsembrit või kui loom tuuakse Eestisse EL-välisest riigist. Väljastatav pass peab sisaldama hobuse unikaalset elunumbrit (UELN). Imporditud hobuslase puhul säilitatakse olemasolev märgistus ja pass juhul, kui need vastavad nõuetele.

Identifitseerimisandmete ja passi väljastamise kohta teeb aretusühing kande kesksesse andmebaasi looma unikaalse elunumbri juurde. Identifitseerimisdokument seotakse hobuslasega transpondri numbriga kaudu.

Transpondri tellib ja paigaldab veterinaararst, kes kontrollib, kas loom on varem märgistatud või on loomal eelneva märgistuse eemaldamise tunnuseid. Märgistamise ala desinfitseeritakse (vajadusel pügatakse alalt karvad lühemaks – nt talvekarva korral) ning transponder süstitakse spetsiaalse süstlaga hobuse kaela vasakule küljele lihasesse. Nõel viiakse lihasesse ja nõela väljatõmbamise hetkel lükatakse kiip sellest välja. Pärast kiipimist kontrollitakse vastava lugejaga, et kiip kindlasti lihasesse jäi.

Transpondri loetamatuks muutumise korral tuleb kahe päeva jooksul teavitada veterinaararsti, kes paigaldab loomale 20 päeva jooksul sama numbriga uue transpondri.

3. Põllumajandusloomade arvestuse pidamine

Loomapidaja peab pidama arvestust temale kuuluvate või karjas olevate veiste, lammaste, kitsede, sigade ja hobuslaste kohta elektrooniliselt või paberkandjal. Andmed looma sündimise, märgistamise, karja toomise, karjast välja liikumise, hukkamise, kadumise või tapmise kohta registreerib loomapidaja karjas peetavas arvestuses kolme päeva jooksul sündmuse toimumise päevast arvates. Loomapidaja säilitab nimetatud arvestust kolm aastat põllumajandusloomade karjast välja liikumise, hukkamise, kadumise või tapmise päevast arvates.

Andmete esitamine põllumajandusloomade registrisse

Andmeid saab PRIA põllumajandusloomade registrisse esitada paberil või e-PRIA kaudu.

■ Vormiga „Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – põllumajandusloomade märgistamine, import ühendusvälisest riigist, EL-liikmesriigist Eestisse toimetamine” registrisse kantavad sündmused:

- **Märgistamine**

Vorm saadetakse registrile 7 päeva jooksul alates veise, lamba või kitse märgistamise päevast. Järglaste registreerimisel muutuvad registris nende loomade emade staatused (lehmikust lehmaks või utt-taldest uteks, kui see on neile esmakordne poegimine).

- **EL-liikmesriigist Eestisse toimetamine**

Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toodud veisel, lambal ja kitsel säilitatakse päritoluriigi registrinumber ja loom kantakse Eestis registrisse sama registri numbriga, mis tal on kõrvamärgil või veisepassis.

- **Import ühendusvälisest riigist**

Looma toomisel Eestisse riigist, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, märgistatakse veis, lammas ja kits Eesti kõrvamärkidega ning registrisse kantakse mõlemad kõrvamärgi numbrid (Eesti registrinumber ning eelmine number, mis oli kõrvamärgil looma Eestisse toomisel).

- Vormiga „Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – põllumajanduslooma liikumine” on võimalik registreerida sündmusi: liikumine (ost-müük, tasuta üleandmine, kinkimine, rentimine, loomade liikumine loomapidaja kahe ehitise vahel); hukkumine; esmakordne poegimine, kui järglast ei ole võimalik märgistada; kadumine; eksport; tapmine. Tuleb silmas pidada seda, et sündmustest teatamiseks on aega ainult 7 päeva ning ühe vormiga esitatud sündmused ei tohi olla toimunud pikema ajavahemiku kui 7 päeva jooksul. Liikumise korral täidavad vormi koos endine ja uus loomapidaja.
- Vormiga “Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – sigade liikumine” registreeritakse sigade (sõltumata vanusest ja kasutusest) liikumine ehitisest, kus siga sündis (v.a tapamajja liikumise korral). Liikumise vormi täidavad koos endine ja uus loomapidaja.
- Vormiga “Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – sigade arv ehitises” teatatakse registrile üks kord aastas, 15. maiks, sigade arv karjas 1. mai seisuga.
- Vormiga “Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – lammaste ja kitsede arv” teatatakse registrile üks kord aastas, 15. jaanuariks, lammaste ja/või kitsede arv karjas 1. jaanuari seisuga.
- Vormiga “Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – kõrvamärgi kadumine või loetamatuks muutumine” antakse PRIA-le teada looma kõrvamärgi kadumisest või loetamatuks muutumisest kahe päeva jooksul kadumise avastamisest.

E-PRIA

E-PRIA on PRIA kliendiportaal, mille vahendusel saavad loomapidajad esitada PRIA-le dokumente ja tutvuda enda andmetega PRIA registrites. E-PRIA portaal asub aadressil <https://epria.pria.ee/>.

E-PRIA kaudu saab esitada suurt osa taotlusvorme – looma märgistamine, tapmine, hukkumine, kadumine, esmakordne poegimine, Eesti-sisene liikumine, sigade liikumine, looma Eestist väljaviimine ja Eestisse toomine, asenduskõrvamärkide tellimine, sigade, lammaste, kitsede arvu teatamine.

E-PRIA-s on loomade karjadevaheliste liikumiste registreerimise lihtsustamiseks tehtud järgmine võimalus: kui üks loomapidajatest on sisestanud liikunud loomade andmed ning dokumendi läbi e-PRIA esitanud, ilmub see dokument teisele loomapidajale e-PRIA portaali „esitamata dokumentide” hulka. Kui andmed on õiged, allkirjastab teine loomapidaja dokumendi ja kõik andmed on PRIA-le esitatud. See tähendab, et topelt ei ole vaja loomade andmeid sisestada.

JKK programmid Vissuke ja Liisu

Piima- ja lihaveiste jõudluskontrolli tegijatel, kes kasutavad JKK programme Vissuke ja Liisu on võimalik jõudlusandmete registreerimisega koos esitada andmed ka PRIA-le. PRIA-le saab JKK kaudu esitada poegimise, märgistamise ja karjast väljamineku andmeid.

Andmete saatmiseks e-PRIA-sse peab Vissukesse või Liisusse sisselogima ID-kaardi või mobiil-ID abil. Pärast andmete PRIA-sse edastamist tuleb need ka e-PRIA-s kinnitada.

4. Mida teha, kui kõrvamärk puruneb, kaob või ei ole loetav

Kui kõrvamärgiga märgistatud loom (veis, lammas, kits) on kaotanud ühe või mõlemad kõrvamärgid või on kõrvamärk muutunud loetamatuks, on vajalik tellida asenduskõrvamärk. Asenduskõrvamärgi saamiseks tuleb täita vastav vorm e-PRIA-s või paberil "Taotlus põllumajandusloomade registrile andmete registrisse kandmiseks – kõrvamärgi kadumine või loetamatuks muutumine" ja esitada see PRIA-le kahe päeva jooksul kõrvamärgi kadumise avastamisest. Teates on oluline näidata, kas asendamist vajab üks või mõlemad kõrvamärgid. Samuti tuleb teha mäрге, kui tegemist on elektroonilise kõrvamärgi asendamisega.

PRIA-s sisestatakse vormile kantud registrinumbrid ning tellitud kõrvamärkide arv andmebaasi ning kontrollitakse andmete õigsust. Jõudluskontrolli Keskus võtab PRIA andmebaasist informatsiooni tellitud kõrvamärkide kohta ning edastab selle põhjal tellimuse kõrvamärkide tootjale.

Veiste ISO-koodiga EST kõrvamärkide asendamisel tellib JKK alati kaks kõrvamärki, millel on veise registreerimisnumber ning ISO-kood EE. ISO-koodiga EE kõrvamärkide asendamisel tellib JKK vastavalt loomapidaja tellimusele ühe või kaks kõrvamärki, millel on looma registreerimisnumber ja ISO-kood EE.

Enne 10. juulit 2005 sündinud lammastele tellitakse üks kõrvamärk, pärast 10. juulit 2005 sündinud lammastele vastavalt vajadusele kas üks või kaks kõrvamärki.

Valmistatud kõrvamärgid saadab tootja JKK-sse, kus saabunud kõrvamärgid jaotatakse vastavalt tellimustele, vormistatakse saatmisdokumendid ning pakitakse. Jõudluskontrolli Keskus väljastab loomapidajale uue kõrvamärgi ehk nn asenduskõrvamärgi 20 päeva jooksul teate saamisest. Asenduskõrvamärk tuleb looma kõrva kinnitada seitsme päeva jooksul arvates selle JKK-st väljastamisest.

Elektroonilist kõrvamärki ei saa tellida asendusmärgina loomale, keda ei ole varem elektroonilise märgiga märgistatud. Kui loom on märgistatud plastrmärgiga ning teda soovitakse märgistada elektroonilise märgiga (lisamärgisena), siis selline EID-märk tellitakse Jõudluskontrolli Keskusest (www.jkkeskus.ee/etags_order/elkm.php).

5. Kõrvamärkide kättesaamine

Märgistamiseks vajalikud kõrvamärgid ja märgistamistangid väljastab Jõudluskontrolli Keskus loomapidajale tasu eest. Kõrvamärkide tellimiseks tuleb saata e-kiri (myyk@jkkeskus.ee) või helistada JKK-sse (tel 738 7762) ja teha valik, milliseid kõrvamärke vajatakse ning valida kättetoimetamise viis. Kui loomapidaja soovib kõrvamärgid saada postiga, saadetakse kõrvamärgid kliendile tähtitud standardpakina ja märgid saab kätte Eesti Posti vahendusel postiasutusest. Kõrvamärkidele võib ka ise JKK-sse järgi tulla. Lisaks on piimaveiste jõudluskontrolli klientidel võimalik tellida märkide transport JKK piimaprooviautoga kogumispunkti. Kõrvamärke saab vastuvõtupäevadel osta ka JKK piirkondlikest kontoritest.

Kõrvamärke saavad osta vaid PRIA-s registreeritud loomapidajad. Kui kõrvamärkide müümisel selgub, et PRIA-l ei ole loomapidaja kohta andmeid, peab kõrvamärkide ostja võtma ennast PRIA-s loomapidajana arvele. Kõrvamärgid väljastatakse loomapidajale üksnes tema karja loomade märgistamiseks. JKK võib veise kõrvamärke loomapidajale väljastada vaid koguses, mis katab karja emasloomade arvust lähtuva kõrvamärgi-vajaduse kuni üheks aastaks. Karjad, kus on kuni 5 veist, saavad varuks osta kuni 5 kõrvamärki.

JKK lepingulised kliendid ei pea postiasutusest kõrvamärkide kättesaamisel lunasummat tasuma. Kõrvamärkide ning nende saatmise eest tuleb tasuda pakis oleva arve alusel.

Kõrvamärgiostjatel ning asenduskõrvamärkide saajatel, kellel ei ole kehtivat piimaveiste-, lihaveiste- või sigade jõudluskontrolli lepingut, tuleb kõrvamärkide ning saatmiskulude eest tasuda nende kättesaamisel. Samuti on nendel loomapidajatel võimalik kõrvamärkide eest tasuda ettemaksuarve alusel pangaülekandega.

Selleks, et tasuda kõrvamärkide ettemaksuarve alusel, tuleb Jõudluskontrolli Keskusele esitada kõrvamärkide tellimus (kõrvamärgitüüp, kogus, kohaletoimetamisviis) koos sooviga tasuda kõrvamärkide eest ettemaksuarve alusel. Tellimus on soovitatav esitada e-kirjaga (myyk@jkkeskus.ee). Nii saab JKK saata ettemaksuarve korrektsel

e-posti aadressil. Pärast kõrvamärkide eest tasumist on võimalik kõrvamärgid kätte saada Jõudluskontrolli Keskusest või saadab Jõudluskontrolli Keskus need postiga.

Jõudluskontrolli Keskus pakub oma lepingulistele piimaveiste jõudluskontrolli klientidele võimalust kõrvamärgid kätte saada ka piimaproovide kogumisautoga. Tellimusi kõrvamärkide transpordiks piimaprooviautoga võetakse vastu piimaringile eelneva tööpäeva lõunani. Kui kliendile sobib kõrvamärkide kättesaamiseks oma farmi piimaproovide kogumisaeg ja -koht, registreeritakse JKK-s tellimus ning kõrvamärgid transporditakse kliendile. Kui kõrvamärke on vaja kiiremini saada, tuleks uurida, millised piimaringid lähikonda sobival ajal läbivad. Sobiva koha ja aja leidmisel registreeritakse tellimus andmebaasis. Kõrvamärkide kättesaamiseks peab tellija olema kokkulepitud kogumispunktis õigeaegselt. Kui klienti nimetatud ajaks kogumispunktis ei ole, tuuakse kõrvamärgid JKK-sse tagasi ning saadetakse tellijale postiga. Sellisel juhul maksab loomapidaja nii JKK transpordikulu arve kui postikulu. Kõrvamärkide transport piimaprooviautoga on tasuline.

Asendusmärke on JKK piimaproovide kogumisautoga võimalik saada juhul, kui kõrvamärgi tellimise kuupäeva ja piimaringi kuupäeva vahel ei ole rohkem kui 20 päeva. Need kliendid, kelle piimaring on sobival ajal ning kes on vastava teenuse tellinud, saavad kõrvamärkide JKK-sse saabumise järgselt mobiiltelefonile SMS-teatega täpse aja ja koha, millal ja millisesse kogumispunkti asenduskõrvamärgid saabuval. Asenduskõrvamärkide transporditeenust saab tellida Vissukeses (SMS ja e-kirja teated > Teadete tellimine), JKK registrispetsialisti või piirkonna zootehnika abil. Teenust ei pea igal kõrvamärkide tellimiskorral uuesti tellima. Kui teenus on aktiivne, siis asenduskõrvamärkide saabumisel saadetakse kõrvamärgid võimaluse korral alati piimaprooviautoga.

Asenduskõrvamärkide saatmisel kehtib järgmine kord:

Kõigis pakkides on arve, millel on ära näidatud ka saatmiskulu. Need loomapidajad, kes käivad ise JKK-s asendusmärkidel järele, saavad telefoni teel teate kõrvamärkide saabumisest ning nende kõrvamärke hoitakse JKKs 14 päeva. Kui kõrvamärkidele ei ole selle aja jooksul järele tulnud, saadetakse need postiga. Kui JKK-st postiga väljasaadetud asenduskõrvamärgid tulevad JKK-sse tagasi (kõrvamärgid on jäänud loomapidaja poolt postiasutusest välja võtmata), hoitakse neid JKK-s kuni 1 kuu. Kontaktandmete olemasolul teavitatakse sellest ka loomapidajat. Kui selle aja jooksul kõrvamärkidele järele ei tulda, saadetakse arve asenduskõrvamärkide tellijale postiga koju. Kui loomapidaja soovib JKK-sse tagasi tulnud kõrvamärke uuesti postiga kätte saada, siis tehakse lisaks olemasolevale arvele uus arve saatekulu kohta.

Asenduskõrvamärgid saab loomapidaja kätte hiljemalt 20 päeva jooksul pärast tellimuse esitamist.

Kui tavapäraste kõrvamärkidega märgistatud veiseid soovitakse märgistada lisaks EID-märgiga, tuleb Jõudluskontrolli Keskusele esitada loomade registrinumbrid, millistele soovitakse EID-märki (www.jkkeskus.ee/etags_order/elkm.php) ning JKK tellib kõrvamärkide tootjalt registrinumbritele vastavad EID-märgid.

6. Kuidas vähendada kõrvamärkide kõrvast kadumist

Kõrvamärkide kadumist ja purunemist mõjutavad kõrvamärkide kvaliteet, märgistamine ning farmis valitsev olukord.

Karjades, kus kadu on väga suur, tuleb kriitiliselt üle vaadata loomade pidamistingimused ning jälgida ka seda, kas märgid on kõrva pandud nõuetekohaselt.

Katkised künade/sõime, jootjate ja muude piirete servad, tihe sõimevõre, pallinöörid (mida on laudas erinevate asjade kinnitamiseks kasutatud) on kohad, kuhu kõrvamärk võib kinni jääda ning seetõttu

kõrvast rebeneda. Karjamaal on ohuks piirdena kasutatav okastraat, aiavõrk, võsa, kuivanud puutüükad jne. Kui loomadele on söödana pandud heinarullid, millelt on nöörid või võrk eemaldamata, võib nöör jääda kõrvamärgi taha ning rebida kõrva lõhki ning kõrvamärgi kõrvast.

Vasikate puhul tuleb jälgida seda, et vasikad ei imeks peale jootmist üksteise kõrvu. Kõrvade imemisel võib vasikas kõrvamärgi kõrvast kätte saada nii, et märgita jäänud vasika kõrv ei ole rebenenud ning samas on ka kokkulöödud kõrvamärk ühes tükis.

Vajadusel tuleks teha parasiiditõrjet, et vähendada loomade sügamisvajadust.

Oluline on kõrvamärkide korrektne kõrva kinnitamine. Märgistamisel peab kasutama kõrvamärkidele sobivaid märgistamistange. Plastikust kõrvamärk peab olema kinnitatud kõrva keskele kõõluste vahele, elektrooniline kõrvamärk kõrva pikitelje ning 1. ja 2. neljandiku vahelise mõttelise joone ristumiskohta. Kõrvamärgi nupuga osa peab olema kõrva siseküljel. Vastupidisel puhul suureneb võimalus, et kõrvamärk jääb millegi taha kinni. Enne kõrva kinnitamist on soovitatav kõrvamärk kasta antiseptilisse lahusesse. Nii väheneb oht põletiku tekkeks ning märgistamisel tekkinud haav kõrvas ei lähe liiga suureks. Põletikuoht on suurem ka juhul, kui märgistamisel on vigastatud mõnda vere-soont. Seega on looma pea fikseerimine märgistamisel väga oluline – loom ei saa rabeleda ning kõrvamärk lüüakse õigesse kohta. Asenduskõrvamärki ei ole soovitatav paigaldada eelmisest kõrvamärgist tekkinud auku.

Talvekülmade ajal on soovitatav varus olevaid kõrvamärke enne märgistamist hoida soojemas ruumis. Külm plastik muutub hapramaks ning seetõttu võib märgi teravikuga osa puruneda ning märgistamine ebaõnnestuda.

7. Kõrvamärkide hävitamine

Kõrvast ära tulnud või mingil põhjusel kehtetuks muutunud kõrvamärgid tuleb hävitada selliselt, et neid kõrvamärke ei oleks võimalik mingil moel enam kasutusele võtta. Kõrvamärgid tuleb katki lõigata ning utiliseerida koos üldprügiga.

8. Kõrvamärkide ja tangide sobivus

	Märgistamis- tangid Allflex	Liiukuva nõelaga märgistamis- tangid Allflex	Pool- automaatsed märgistamis- tangid Allflex Ultra	Pool- automaatsed märgistamis- tangid Allflex	Märgistamis- tangid Datamars	Märgistamis- tangid väikestele kõrvamärki- dele (nn tip- tag) Allflex
						
KITSED						
Kitse kõrvamärgid Allflex						
Kitse kõrvamärgid Datamars						
Kitse kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Allflex						
Elektrooniline lisa/asendus- märk kitsele Allflex						
Kitse kõrvamärgid (TipTag)						
LAMBAD						
Lamba kõrvamärgid Allflex						
Lamba kõrvamärgid Datamars						
Lamba kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Allflex						
Lamba kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Datamars						
Elektrooniline lisa/asendus- märk lambale Allflex						
Lamba kõrvamärgid (TipTag)						
SEAD						
Täiskasvanud sea kõrvamärk						
Põrsa kõrvamärk (nn nõöp)						
Korduvkasutusega elektroo- nilised kõrvamärgid Allflex						
VEISED						
Veiste kõrvamärgid Allflex Ultra						
Veiste kõrvamärgid Datamars						
Veiste suured kõrvamärgid Allflex Ultra						
Veise kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Allflex Ultra						
Veise kõrvamärgid (tavaline ja elektrooniline) Datamars						
Veise kõrvamärgid (tavaline ja suur elektrooniline) Allflex Ultra						
Korduvkasutusega elektroo- nilised kõrvamärgid Allflex						
Elektrooniline lisa/asendus- märk veisele Allflex						

■ Sobib
 ■ Ei soovita kasutada
 ■ Ei sobi

Põllumajandusloomade identifitseerimisega seotud organisatsioonid

Jõudluskontrolli Keskus

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094
www.jkkeskus.ee
Kõrvamärkide tellimine ja müük
telefonil 738 7762, faks: 738 7755
e-post: myyk@jkkeskus.ee

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet

Narva mnt 3, Tartu 51009
www.pria.ee
Registrite osakonna infotelefon: 731 2311, faks: 731 2301
e-post: loomade.register@pria.ee, skype: priaregistrid

Eesti Hobusekasvatajate Selts

Pärnu mnt 13, Tori, Pärnumaa 86801
www.ehs.ee
Telefon: 446 6995, faks: 446 6066
e-post: ehs@ehs.ee

Eesti Sporthobuste Kasvatajate Selts MTÜ

Niitvälja, Keila vald, Harjumaa 76624
Telefon: 671 6033, faks: 671 6033
e-post: info@estsporthorse.ee

Eesti Traaviliit

Paldiski mnt 50
Tallinn, 10614
e-post: info@traaviliit.org

Eesti Akhal-Tekiini Assotsiatsioon

Hellekunnu, Lasva vald, Võrumaa 65402
e-post: akhaltekest@hotmail.com

Vana-Tori Hobuse Ühing

Hargo talu, Kuigatsi küla, Puka vald, Valgamaa 68222
Telefon: 5646 4349
e-post: info@vana-torihobune.ee

Kõrvamärkide müük

tel 738 7762

myyk@jkkkeskus.ee

www.jkkkeskus.ee

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

